

УРОК 2. НЮАНСИ КАНИ

В японській мові, як вже зазначалось раніше, активно використовуються одночасно і кана, і канджі. Обидві складові – невід'ємні, і відсутність хоча б однієї значно ускладнила б вивчення та користування японською мовою.

КАНДЖІ 漢字

Канджі – це змістовна, сенсова одиниця. В японській мові дуже багато омонімів, тобто слів, які читаються однаково, але мають різний сенс. При чому часто це слова, що стосуються однієї тематики, тому розрізнити сенс було би надзвичайно складно. Наприклад, слово "saishi", яке часто використовується в релігійній термінології, одночасно означає і "священик", і "богослужіння", і "надгробна молитва", але всі три варіанти записуються різними канджі. Більше того, існує ще кілька варіантів, що виходять за вказану тематику. Тому дуже складно зрозуміти про що мова, навіть знаючи контекст.

При першому знайомстві з канджі слід запам'ятати декілька правил, які вважаються основними. А саме:

- канджі має форму, значення і звучання;
- більшість канджі мають Онне (китайське) читання і Кунне (японське) читання. Деякі можуть мати тільки онне, деякі – тільки кунне читання;
- використовуючись самостійно, канджі як правило читається за куном (японське читання) а у поєднанні з іншими-за оном (китайське читання);
- ті, що мають тільки китайське читання рідко використовуються самостійно.

На початку навчання ці правила є зрозумілими і логічними. Але з часом виявляється досить багато виключень з правил і нюансів. Наприклад деякі з них:

- деякі канджі можуть мати зовсім різні значення відповідно до куну і ону: 本 (хон) - книга 本 (мото) – основа;
- деякі канджі можуть мати те саме значення, але читатись по іншому: その他 (сонота) - крім цього, その他 (сонохока) – крім цього;
- однакове кунне (японське) читання і однакове значення можуть мати зовсім різні канджі: 川 (кава) – річка, 河(кава) – річка.

Це лише декілька прикладів винятків. Хоч і виглядає складно, але при послідовному і систематичному вивченні і здобутті досвіду приймає зрозумілу форму.

ОКУРІґАНА 送り仮名

Чому ж тоді в японській все не записується аналогічно з китайською – лише ієрогліфами? Кана виконує дуже важливу функцію – вона вказує на те, в якому контексті вживається канджі. Така кана називається "окуріґана", від слова 送る - "оточувати", "супроводжувати". Окуріґана показує закінчення слів, частки-маркери, також часто вказує на те, яке читання (і відповідно сенс) слова,

коли канджі має багато читань, наприклад: 入る hairu – входити в.. та 入れる ireru – вкладати, класти. Записується вона хіраганюю, хоча раніше часто записувалась катаканюю. Проте теперішня задача катакани – позначення запозичених слів, імен, сленгу тощо.

ФУРІГАНА 振り仮名

Фурігана – це спеціальна допоміжна кана, яка пишеться над канджі в горизонтальному письмі, і справа у вертикальному. Наприклад, ^{にほんご}日本語.

ОДЗВІНЧЕННЯ

На перший погляд кана досить обмежена в кількості звуків, проте існують різні способи її врізноманітити, не додаючи нових літер. Один із них – це одзвінчення приголосних. Позначається воно знаком, який називається "нігорі", або ж "тен-тен".

Одзвінчення відбувається зі складами рядів か、さ、た、は і позначається знаком 「゛」 (か | ガ、さ | ザ、た | タ、は | バ).

Звуки змінюються таким чином:

か ka	—	が ga	さ sa	—	ざ za	た ta	—	だ da	は ha	—	ば ba
き ki	—	ぎ gi	し shi	—	じ ji	ち chi	—	ぢ dji	ひ hi	—	び bi
く ku	—	ぐ gu	す su	—	ず zu	つ tsu	—	づ dzu	ふ fu	—	ぶ bu
け ke	—	げ ge	せ se	—	ぜ ze	て te	—	で de	へ he	—	べ be
こ ko	—	ご go	そ so	—	ぞ zo	と to	—	ど do	ほ ho	—	ぼ bo

Зазвичай одзвінчення виникає внаслідок двох речей:

- коли слово утворене в результаті поєднання двох слів: いれ+ちえ=いれじえ(натяк)、かた+つく=かたづく(розпоряджатися).
- коли складу (або двом складам) передує той самий склад: とき+とき=ときどき(час від часу)、つづく(продовжувати).

ОГЛУШЕННЯ

(або ханнігорі, або мару)

Оглушення може відбуватись тільки зі складами з ряду は і позначається як 「゜」.

は ha	—	ぱ pa	ひ hi	—	ぴ pi	ふ fu	—	ぷ pu	へ he	—	ぺ pe	ほ ho	—	ぽ po

РЕДУКЦІЯ

Редукція – це послаблення або випадання звуку «і» та «у», переважно вона відбувається в складах 「し」、 「す」.

Редукція відбувається, коли:

- і/у опиняється між приголосними «т», «к», «с» (すき буде читатись як ski - подобатись, つき – tski - місяць, あした- ash'ta - завтра);
- після глухих в кінці слова, коли знижується тон (です- des);
- в запозичених словах в будь-якій позиції (スキ – ski, лижі).

РЕДУПЛІКАЦІЯ

(подвоєння приголосних)

Позначається на письмі за допомогою маленької «tsu»: つ. Вона ставиться перед тим складом, який подвоює: がっこう gakkou - школа, さっか sakka - письменник, きっと kitto – обов'язково.

М'ЯКІ ЗВУКИ

В японській також існує багато м'яких звуків, таких як "кя", "шю" тощо.

Утворюються вони таким чином: до кани, що містить "і" (き、し і т.д.) додаємо одну з м'яких голосних や、ゆ、よ, але у зменшеному варіанті: や ゆ よ. Маленька літера забирає звук "і", в результаті виходить きよ kyū、しや shya、にゅ nyū тощо.

Так можна робити не лише з м'якими звуками, в запозичених словах також часто використовується цей метод. Наприклад, パーティー paatii, від англ. party – вечірка.

ПОДОВЖЕННЯ ГОЛОСНИХ

Японська також має своєрідні дифтонги, тобто подовження голосних. Це відбувається шляхом додавання кани あ、い або う до попереднього складу. При швидкому вимовлянні слова, вони лише подовжують попередню голосну, а не звучать як самостійний склад. Наприклад, せんせい sensei – вчитель, буде читатись sensee, しょう shiyō зробимо – shiyoo, がっこう gakkou школа – gakkoo.

Звук	Подовжується каною
/a/	あ
/i/e/	い
/u/o/	う